

TURECKO 1989 – 2020

STRUČNÁ HISTORIE

- 1980 – zákaz kurdštiny
- střet radikální kurdské strany Strana kurdských pracujících (PKK) s vládou → na 30 tisíc obětí
- 1982 - Turecko vyšetřováno Radou Evropy pro porušování lidských práv
- 1993 - premiérkou se poprvé v historii stala žena – Tatsu Ciller
- 1994 - obrovská inflace, vzkvétání korupce
- 1997 – D-8- „rozvojová osmička“ vzájemná spolupráce Turecka, Egypta, Nigérie, Indonésie, Iránu, Pákistánu, Malajsie a Bangladéše.
- 1999 - díky vzájemné pomoci při zemětřeseních sblížení s Řeckem a zlepšení vztahů
- 2001 – Turecko se připojuje k „válce proti terorismu“, USA má dovoleno využívat turecký vzdušný prostor.
- zrušení zákazu nošení šátku ve školách a veřejných úřadech
- 2003 – ústavní reformy – zajištění okamžité právní pomoci pro vězně, dohled nad chováním policie, odstranění některých tiskových omezení
- 2004 – zákaz trestu smrti a 1. televizní pořad v kurdštině
- 2005 – přijat nový trestní zákoník (znásilnění ženy nově trestním činem)
- 2007 – 1. islámský prezident Abdullah Gül
- 2014 – prezidentem se stává Recep Tayyip Erdoğan
- 2016 - neúspěšný pokus o vojenský převrat v Turecku byl zahájen tureckou armádou
- 2018 turecká armáda obsadila Afrín v Sýrii, odkud vytlačila syrské Kurdy – spor s USA
- Nejsilnějšími stranami v Turecku jsou středopravá konzervativní Strana spravedlnosti a rozvoje (AKP), hlasů, středolevá Republikánská lidová strana ultrapravicová Strana národního hnutí

TURECKO A EU

- 1959 Turecko žádá o přidružení k EHS, roku 1963 schváleno
- 1974 Turecká invaze na Kypr
- 1980 vojenský převrat v Turecku, spolupráce zastaveny
- 1987 žádost o členství v ES, v roce 1989 zamítnuto
- 1995 podepsána dohoda o celní unii
- 1999 Turecko kandidátskou zemí
- 2004 Turecký parlament schvaluje reformy zákaz trestu smrti, práva pro kurdskou menšinu)
- 2005 požadavek EU, aby Turecko schválilo Kypr, Turecko odmítlo
- od roku 2005 prověřování Turecka

Turecká republika Türkiye Cumhuriyeti

vlajka

znak

Geografie

Poloha Turecka

Hlavní město	Ankara
Rozloha	780 580 km ² (36. na světě)
Obyvatelstvo	
Počet obyvatel	80 845 215 ¹
Hustota zalidnění	86,2 ob. / km ² (106. na světě)
Jazyk	turečtina, kurdština, arabština
Náboženství	islám (sunnitský), malé skupiny pravoslavných křesťanů
Státní útvar	
Státní zřízení	prezidentská republika
Vznik	29. října 1923
Prezident	Recep Tayyip Erdoğan
Měna	turecká lira (₺) (TRY)
HDP/obyv. (PPP)	20 188 ¹ USD

Důvody pro vstup Turecka do EU:

- Poloha – Turecko by díky své poloze mohlo posílit vliv EU na Blízkém východu a ve střední Asii. Navíc leží velké množství ropy a plynu v oblasti Kaspického moře. EU by se k nim mohla dostat přes Turecko a vyhnout se tak dodávkám z Ruska.
- Součást společenství – EU je společenství, neplatí pro ni tedy jen hranice Evropy. Členem se může stát kterákoliv země, která splňuje podmínky pro vstup.
- Členství Turecka v NATO - Turecko má druhou největší armádu, což by posílilo moc EU.
- Islám – EU by mohlo pomoci vytvořit jakýsi most mezi křesťanskou a islámskou vírou
- Ekonomika – Turecko patří k zemím, které mají jednu z nejrychleji se rozvíjejících ekonomik.
- Obyvatelstvo – Přirozený přírůstek obyvatelstva se v Turecku pohybuje kolem 14% ročně. Pro EU by to znamenalo zvýšení počtu obyvatel.

Důvody proti vstupu Turecka do EU:

- Islám – EU by hrozilo, že se z Turecka stane hlavní základna islamistických teroristů v Evropě
- Obyvatelstvo – Turecko patří díky počtu obyvatel k nejlidnatějším v Evropě, díky čemuž by získalo i nejvíce křesel v Evropském parlamentu a stalo by se tak jedním z nejlidnatějších států.
- Ekonomika – Ačkoliv se velmi rychle rozvíjí, je stále závislá na půjčkách z Mezinárodního měnového fondu Světové banky, míra nezaměstnanosti dosahuje 30% a mezi regiony existují velké ekonomické rozdíly. Vstup do EU a jejich přísné požadavky by tak byl pro většinu malých a středních podniků katastrofický.
- Problém lidských práv – I přes opatření vláda zde stále dochází k týrání vězňů, nedůstojnému zacházení se ženami, rovnost mezi mužem a ženou a diskriminaci menšin.
- diskriminační volební systém – V Turecku je snadné rozpustit nebo zakázat politické strany a volební klauzule 10% pro vstup do parlamentu diskriminuje politické a náboženské menšiny.
- Kypr – Kypr je ostrovní stát, který je rozdělen na tureckou a řeckou část a je po dlouhá léta součástí turecko-řeckého sporu. Turecko však Kypr jako suverénní stát EU neuznává, což brání jeho vstupu do EU.
- Kurdský problém – Na konci první světové války byl Kurdům žijícím na území osmanské říše slíben vlastní stát. To se ale nestalo. Po roce 1924 došlo k nařízení o nemožnosti používat jiná osobní jména než turecká, kurdština byla zakázána. Po roce 1984 se spor ještě vyostřil, když se Strana pracujících Kurdistanů (PKK) dostala do sporu s vládou (armádou). Při bojích bylo zničeno přes 3 000 vesnic. Situace se uklidnila až koncem 20. století, kdy byla kurdština povolena a bylo dokonce zavedeno státem kontrolované televizní vysílání v kurdštině. Kurdové dnes tvoří asi 20% populace Turecka a střety mezi Kurdy a Turky jsou stále časté.

Vztahy s okolními státy

Turecko vs. Řecko

- Řecko – turecké vztahy byly ovlivněny hlavně sporem o Kypr. Napjaté vztahy se trochu uklidnili po vzájemné humanitární pomoci při zemětřeseních v roce 1999. Řecko téhož roku také podpořilo Tureckou kandidaturu do EU, proti které dosud ostře vystupovalo.

Turecko vs. Bulharsko

- V Bulharsku žije početná Turecká menšina, což působilo v minulosti velké problémy. V polovině 20. století došlo k zavedení výuky pouze v bulharském jazyce. V 80. letech proběhlo v Bulharsku několik teroristických akcí, za které byla obviněna turecká menšina. Následovalo zavření tureckých škol, nakladatelství, uzavření mešit a zákazu islámských obřadů. V roce 1990 se tato nařízení podařilo zrušit turecké straně s názvem Hnutí za práva a svobody. Nyní jsou vzájemné vztahy dobré a Bulharsko od roku 2005 podporuje vstup Turecka do EU.

Turecko vs. Německo

- V roce 1961 započala éra organizované emigrace za prací mezi Německem a Tureckem.
- V roce 1973 se situace změnila. Německo ve snaze zabránit přílivu tureckých dělníků, vydalo opatření omezující přistěhovalcům za prací pro státy, které nebyly členy EHS, ale dělníkům, kteří byli v Německu více než jeden rok, bylo povoleno zůstat.
- další vlny přistěhovalců proběhly v roce 1980 a 1998
- Německo a Turecko jsou dlouholetými obchodními partnery
- Německo podporuje vstup Turecka do EU, spolu s Francií navrhlo „privilegované partnerství“ obchodní partnerství mezi Tureckem a státy EU
- v roce 2016 došlo k ochlazení vzájemných vztahů, když došlo ke vzpouře části turecké armády a když Německo označilo masakry Arménců v roce 1915 za genocidu. Aktuálně se oba státy snaží tuto situaci vylepšit.

Spor o Náhorní Karabach

- Spor, za připojení oblasti k Arménii, vypukl v únoru 1988 ve správním středisku Náhorního Karabachu Stěpanakertu. Turecko vidí spor o Náhorní Karabach jako konflikt mezi dvěma státy, resp. mezi Arménií a Ázerbájdžánem, ne jako občanskou válku mezi karabašskými Armény a ázerbájdžánskou vládou.
- Turecko bojuje na straně Ázerbájdžánu, Izraelu, Ukrajiny a Pákistánu proti Arménii, Rusku a Řecku.

Zdroje:

- KREISER, Klaus, Christoph K. NEUMANN a Petr KUČERA. *Dějiny Turecka*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Dějiny států.
- <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2606990-erdogan-prijel-do-berlina-napravit-posramocene-vztahy-duvody-hlavne-ekonomicke>
- <https://www.britannica.com/place/Turkey/History>
- <https://www.novinky.cz/zahranicni/turecka-invaze>
- <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/u-recko-tureckych-hranic-se-hromadí-migranti-ankara-prestava-plnit-dohodu-s-eu-40315043>
- <https://www.mundo.cz/turecko/obyvatelstvo>